

СПРАВА «М.К. ПРОТИ УКРАЇНИ»

(CASE OF M.K. v. UKRAINE)

(Заява № 24867/13)

Стислий виклад рішення від 15 вересня 2022 року

У грудні 2005 року заявниця, яка проходила військову службу за контрактом у Державній прикордонній службі України, пройшла плановий медичний огляд у госпіталі Південного регіонального управління Державної прикордонної служби України.

У матеріалах справи міститься підписана заявницею, за її твердженням заднім числом, форма інформаційної згоди на проходження тесту на ВІЛ. Під час огляду заявниці зробили аналіз крові, який показав ВІЛ-позитивний результат, проте їй про хворобу не повідомили.

Водночас свідоцтво з результатами аналізу без відома або згоди заявниці було надіслано до військової частини, де вона проходила службу, в результаті чого її було звільнено. Також за твердженнями заявниці, результати аналізу госпіталю розголосив її партнеру та матері, попри те, що вона не давала на це згоди.

У травні 2008 року заявниця подала позов до Приморського районного суду м. Одеси (далі – районний суд), вимагаючи відшкодування завданої госпіталем моральної шкоди у зв'язку з протиправним розголошенням інформації про стан її здоров'я, проте суд відмовив у задоволенні позову як необґрунтованого. Згодом заявниця подала апеляційну та касаційну скарги, які також були відхилені.

У серпні 2008 року заявниця також подала скаргу до військової прокуратури на незаконне розкриття інформації про її ВІЛ-позитивний статус, проте 29 жовтня 2008 року прокурор виніс постанову про відмову у порушенні кримінальної справи за відсутністю складу злочину. Це рішення заявниця оскаржила до суду, проте скарга не була розглянута.

До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявниця скаржилась на порушення статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) у зв'язку із незаконним проведенням її тестування на виявлення ВІЛ в її крові під час планового медичного огляду у військовому госпіталі, а також неповідомлення її належним чином про результати тестування. Вона також скаржилася на незаконне розголошення результатів тестування третім особам, у тому числі за місцем її служби.

Щодо скарги заявниці на ненадання згоди на проведення тестування на ВІЛ Європейський суд зазначив, що аргумент заявниці, що вона підписала форму інформаційної згоди заднім числом, не прочитавши її чи не зрозумівши її зміст, не є переконливим і не підтверджується жодними доказами. У будь-якому випадку вона мусила ознайомитись зі змістом офіційних документів. У зв'язку із зазначеним Європейський суд визнав цю скаргу явно необґрунтованою та відхилив її на підставі підпункту «а» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції.

Стосовно стверджуваного розголошення відомостей про стан здоров'я заявниці чоловіку, з яким заявниця перебувала у фактичних шлюбних відносинах, Європейський суд вказав, що не має достатніх доказів для висновку, що інформацію про ВІЛ статус заявниці її партнеру розголосили посадові особи госпіталю. Європейський суд відхилив цю частину заяви як явно необґрунтовану на підставі підпункту «а» пункту

3 і пункту 4 статті 35 Конвенції.

Щодо неналежного повідомлення заявниці про діагноз Європейський суд зазначив, що згідно із Законом України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ» (далі – Закон) особа з ВІЛ-позитивним статусом повинна письмово підтвердити проінформованість про позитивні результати її тестування на ВІЛ та отримання рекомендації стосовно лікування. Водночас національні суди не розглянули цей аргумент та не посилалися на такі задокументовані докази. Європейський суд встановив, що втручання у право заявниці на повагу до її приватного життя внаслідок того, що госпіталь належним чином не повідомив заявницю про результати її тестування на ВІЛ, не було здійснено «згідно із законом» у розумінні пункту 2 статті 8 Конвенції, та констатував порушення статті 8 Конвенції.

Також Європейський суд вказав, що надання госпіталем відомостей про стан здоров'я заявниці її матері, хоч у формі «інформування» або «підтвердження», не мало законних підстав, а тому не було здійснено «згідно із законом» у розумінні пункту 2 статті 8 Конвенції, та констатував порушення статті 8 Конвенції.

Що стосується стверджуваного розголошення відомостей про стан здоров'я заявниці військовій частині, Європейський суд зазначив, що було порушено вимогу «якості закону» згідно з Конвенцією, з огляду на неузгодженість чинного на момент подій законодавства щодо розкриття ВІЛ-інформації. Зокрема, Європейський суд вказав на використання державними органами норм Положення про військово-лікарську експертизу та медичний огляд у Збройних Силах України до діагнозу ВІЛ, а не Закону, хоча цей закон надавав особливий захист особам з ВІЛ-позитивним статусом та встановлював вичерпний перелік осіб й установ, які могла бути поінформовані про ВІЛ-позитивний статус особи, та не передбачав жодного винятку щодо нерозголошення відомостей стосовно військовослужбовців. Водночас наказ Міністерства оборони України, яким було затверджено Положення, був підзаконним актом і не міг на законних підставах вводити додаткові обмеження прав та обов'язків, передбачених законом. З огляду на це Європейський суд дійшов висновку, що втручання в приватне життя заявниці не було законним для мети статті 8 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД

«1. Оголошує більшістю голосів прийнятними скарги за статтею 8 Конвенції на неповідомлення заявниці госпіталем про результати її тестування на ВІЛ та розголошення ВІЛ-позитивного статусу заявниці її матері та за місцем її роботи, а решту скарг у заяві – неприйнятними;

2. Постановляє чотирма голосами проти трьох, що було порушено статтю 8 Конвенції у зв'язку з неповідомленням заявниці госпіталем про результати її тестування на ВІЛ та розголошенням ВІЛ-позитивного статусу заявниці її матері і за місцем її роботи;

3. Постановляє, чотирма голосами проти трьох, що:

1. упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна сплатити заявниці такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:

2. 5 000 (п'ять тисяч) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди;

3. 1 000 (одна тисяча) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявниці, в якості компенсації судових та інших витрат, які мають бути сплачені безпосередньо на банківський рахунок захисника заявниці, пана М. Тарахкала;

4. із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

4. Відхиляє одногосно решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції».